

Predlog rezolucije o reindustrijalizaciji Crne Gore (u daljem tekstu Predlog rezolucije), broj 00-71/18-3 od 1. februara 2018. god, koji su Skupštini Crne Gore podnijeli poslanici Andrija Mandić, Nebojša Medojević, Milan Knežević, Ljiljana Đurašković, Janko Vučinić, Branko Radulović, Predrag Bulatović, Branka Bošnjak, Strahinja Bulaić, Slaven Radulović, Milutin Đukanović, Vera Bulatović, Koča Pavlović, Budimir Aleksić, Jovan Jole Vučurović, Marina Jočić, Milun Zogović i Veljko Vasiljević, a koji je Skupština Crne Gore dostavila Vladi Crne Gore na dalji postupak, Ministarstvo ekonomije je razmotrilo, i u vezi s tim daje sljedeće

MIŠLJENJE

Ciljevi i strateška opredjeljenja industrijskog razvoja Crne Gore definisani su u Industrijskoj politici Crne Gore do kraja 2020. godine koju je Vlada usvojila sredinom 2016. god. Industrijska politika Crne Gore do kraja 2020. godine predstavlja važan strateški dokument za razvoj industrije i konkurentnosti crnogorske ekonomije, kojim je stvoren okvir za povećanje bruto dodate vrijednosti, zaposlenosti, izvoza, rješavanja pitanja regionalnog razvoja i strukturnog usklađivanja privrede. Upravo vođena prepoznatom potrebom za unapređivanje stanja na polju industrije, uvažavajući njen značaj, a imajući u vidu raspoložive prirodne, ljudske i finansijske resurse, kroz ovaj strateški dokument definisani su strateški okviri i prioriteti razvoja industrije koji imaju realnog osnova da se ostvare, a koji, za rezultat, imaju otvaranje novih radnih mjesta, veće prihode i bolji životni standard, kao i ubrzan inovativni razvoj svih regiona, sveukupan ekonomski rast i stvaranje razvojnih mogućnosti za buduće generacije.

Osnovni cilj politike jeste kreiranje uslova za povećanje konkurentnosti crnogorske ekonomije, otklanjanje strukturnih disbalansa i sektorskih neravnoteža, kao i prevazilaženje problema uske proizvodne baze. Industrijska politika je horizontalnog karaktera i obezbjeđuje uslove za podsticanje sektora koji su prepoznati da imaju potencijal rasta (prerađivačka industrija, energetika i turizam) i sektora koji podržavaju industrijski razvoj (saobraćaj, informaciono-komunikacione tehnologije i kreativne industrije, sektor biznis usluga i građevinarstvo).

Takođe, istovremeno sa dokumentom Industrijska politika Crne Gore do 2020. godine, Vlada je donijela višegodišnji Akcioni plan za sprovođenje Industrijske politike koji definiše planirane aktivnosti i očekivane rezultate do 2020. god, a sve u cilju dostizanja zadatih ciljeva Industrijske politike.

Svi navedeni dokumenti, u skladu sa obavezama iz pregovaračkog procesa u okviru Poglavlja 20, redovno idu na uvid i komentare Evropskoj komisiji čime se omogućava i njihovo kontinuirano praćenje procesa i stanja u ovoj oblasti.

Ispunjavanje navedenih ciljeva ostvaruje se kroz institucionalnu i međuresorsku saradnju, pod vođstvom Koordinacionog tijela za implementaciju Industrijske politike Crne Gore do 2020. godine, koga čine predstavnici Kabineta predsjednika Vlade, potpredsjednika Vlade, relevantnih ministarstava i predstavnici udruženja privatnog sektora, što dodatno upućuje na sveobuhvatan pristup cijelom procesu.

Takođe je iniciran i proces izrade srednjoročnog pregleda Industrijske politike koji će sadržati efekte dvogodišnje implementacije Industrijske politike Crne Gore do 2020.g., uključujući i rad na eventualnoj reviziji dokumenta.

Dakle, u pogledu prvog dijela uvodnog teksta Predloga rezolucije, Ministarstvo ekonomije izražava stav da je većina iznijetih ocjena već razmatrana prilikom izrade dokumenta Industrijska politika Crne Gore do kraja 2020. godine i u postojećem tekstu su na adekvatan način adresirane predmetne teme.

Sa drugim dijelom uvodnog teksta Predloga rezolucije, koji se odnosi na poražavajuće ocjene stanja u sektoru industrije, Ministarstvo ekonomije nije saglasno, jer izneseno isključivo ima političku konotaciju,

gdje se akcenat stavlja na nepotpune i netačne informacije na račun sprovedenih procesa privatizacije, pojedine aktere u sektoru industrije, kapacitete i znanje koje, realno, u Crnoj Gori postoji.

Predlog rezolucije obuhvata 9 tačaka.

U prvoj tački sadrži stav po kojem razvoj baziran dominantno na uslugama ne obezbjeđuje progres društvo što je već i analizirano i obrađeno u strateškom dokumentu Industrijske politike. Navedeno je prepoznato u ocjeni da se struktura crnogorske ekonomije značajno promijenila u posljednjih 15 godina, što je rezultiralo povećanjem učešća usluga na račun smanjenja učešća industrije i poljoprivrede u ukupnoj ekonomskoj aktivnosti, i stanjem gdje nivo ekonomske aktivnosti prvenstveno zavisi od uslužnih sektora, dok sektor industrije ima značajno manji doprinos u stvaranju nove vrijednosti. U tom kontekstu je i ocijenjeno da industrijska politika ne treba da se fokusira isključivo na sektor industrije u užem smislu (vađenje ruda i kamena, prerađivačka industrija i snabdijevanje električnom energijom), već na povezivanje ovog sektora sa drugim relevantnim sektorima (uslužni sektor, građevinarstvo) kako bi se stvorili novi izvori ekonomskog rasta, podstakla resursna efikasnost i omogućilo usmjeravanje industrije prema proizvodnji sa većom dodatom vrijednošću.

U nastavku, pod tačkom dva, u Predlogu rezolucije govori se o potrebi kontrolisanja eksploatacije i izvoza rude i drvne sirovine, što se već i sprovodi samim tim što eksploatacija prirodnog bogatstva, osim što se zakonski uređuje, u potpunosti sprovodi planski. Ujedno, sprovodi sve dodatne radnje u cilju uređenja i otklanjanja prepoznatih slabosti u oblasti zaštite prirodnih resursa.

Nadalje, pod tačkom tri, definiše se potreba zaustavljanja deindustrijalizacije, što je već prepoznato Industrijskom politikom, u kojoj se navodi da kontinuirana deindustrijalizacija povlači za sobom značajne rizike u smislu sektorske neuravnotežene ekonomije, nedovoljno diverzifikovane i ekonomije osjetljive na eksterne ekonomske šokove. U tom smislu, vodeći se isključivo prepoznatim prioritetima, poput potrebe podsticanja rasta i razvoja preduzeća, zasnovanom na efikasnosti, produktivnosti i inovativnosti i uspostavljanja preduslova za efikasnije korišćenje raspoloživih resursa, kao i razvoja potrebne infrastrukture; a u cilju umanjnjem pomenutih rizika definisani su strateški ciljevi predmetne politike. Dakle, navedeni stav je prepoznat u aktuelnim strateškim dokumentima i kroz brojne mjere i programske aktivnosti aktivno se radi na prevazilaženju evidentiranog stanja.

Pod tačkom četiri, definiše se da je pitanje reindustrijalizacije Crne Gore, kao pitanje od najvećeg nacionalnog interesa za njenu budućnost. Ministarstvo ekonomije izražava stav da i ovo pitanje treba posmatrati u kontekstu već preuzetih aktivnosti koje se kontrirano sprovode kroz aktivnosti jednogodišnjih akcionih planova na implementaciji politike. Mišljenja smo da implementacijom industrijske politike, tokom procesa reindustrijalizacije koji se sprovodi a svakako i slijedi u narednom periodu, razvoj sektora industrije treba fokusirati na proširenje i ubrzanu modernizaciju postojećih i razvoj novih kapaciteta, istraživanjima, novim investicijama, inovacijama i dobrom poslovnom ambijentu. Samim tim, omogućiće se kreiranje proizvodnih procesa zasnovanih na savremenim tehničko-tehnološkim dostignućima gdje se struktura, kvalitet i dizajn proizvoda stalno prilagođavaju zahtjevima tržišta. Kroz povezanost industrije sa pratećim sektorima, uz podršku naučnih institucija i jačanjem veza između ekonomije i istraživačke zajednice omogućiće se diverzifikacija proizvodne baze u industriji, kao i razvoj novih izvora komparativnih prednosti kao osnova za održivi ekonomski razvoj.

Pod tačkom pet u vezi stava da Skupština poziva Vladu, pravosudne organe, akademsku zajednicu, industrijski sektor, medije, strukovna udruženja i druge institucije da svoje kapacitete podrede ostvarivanju dinamične inovativne politike u Crnoj Gori, ističemo da je Vlada formirala međuresorni Radni tim za izradu i implementaciju industrijske politike čime se na sveobuhvatan način pristupilo izradi politike, uspostavio okvir za integraciju i koordinaciju sektorskih strategija, ali i krovnih strateških dokumenata. U procesu izrade realizovane su i brojne konsultacije sa predstavnicima privatnog sektora,

kao i relevantnim akterima iz domena obrazovanja i inovacija, dakle svim relevantnim učesnicima u procesu industrijske politike, ali isto tako i sa predstavnicima EK kako bi se obezbijedila usklađenost sa industrijskom politikom EU.

Ujedno, u vezi stava u tački 6, o neophodnosti da sve institucije treba da stvore pretpostavke i uslove za optimalan i dugoročno održiv i pametan razvoj nove konkurentne industrije sa većom dodatnom vrijednošću, Ministarstvo ekonomije ističe da se već preduzimaju brojne aktivnosti po tom pitanju, kako u skladu sa Industrijskom politikom kao krovnim dokumentom tako i sa brojnim sektorskim strategijama u različitim sferama industrijskog sektora. Dakle, kroz uspostavljen institucionalni okvir odnosno saradnju i koordinaciju aktivnosti različitih institucija i aktera privatnog i javnog sektora, u tijesnoj saradnji sa privredom i ostalim ključnim partnerima, kreiraju se i sprovode sve mjere industrijske politike, što jasno upućuje da su već uključeni svi koji, na bilo koji način, mogu i trebaju da doprinesu ispunjenju zadatih ciljeva.

Sa stavom u tački 7, koji nalaže da pravosudni organi i državne institucije procesuiraju po hitnom postupku i proglase ništavnim ugovore i zakupe koji su sačinjeni na protivzakonit način i na štetu Crne Gore, nijesmo saglasni jer ugovori nisu sklapani na protivzakonit način i na štetu Crne Gore. Ukoliko postoje indicije da je do istih došlo, pozivamo da se takvi ugovori prijave i procesuiraju kod nadležnih državnih organa.

U tački 8 definišu se sektori na bazi kojih treba da se temelji budući industrijski razvoj. Ukoliko se posmatraju sektori koji su, na bazi doprinosa ukupnoj ekonomiji, već identifikovani kroz industrijsku politiku, grupisani u sektore sa potencijalom rasta i sektore koji podržavaju industrijski razvoj, jasno se zaključuje da je navedeno već definisano i da se u skladu sa akcionim planovima, sprovode sve neophodne aktivnosti na planu valorizacije prioriternih sektora i oblasti. Imajući u vidu performanse u dosadašnjem periodu, doprinos BDP, kao i raspoložive resurse koji mogu biti efikasnije iskorišćeni, Industrijska politika prepoznaje ključne sektore/oblasti u kojima Crna Gora posjeduje komparativne prednosti sa jakim potencijalom za povećanje izvoza, i to: energetika, prehrambena industrija, metalna industrija, drvna industrija i turizam. Pored ovih, istaknut je značaj građevinarstva i saobraćaja, informaciono-komunikacionih tehnologija i poslovnih usluga, kao sektora koji mogu pružiti neophodnu podršku strateškim sektorima/oblastima. Dakle, naprijed navedeno jasno upućuje da predlog nije ništa novo, što strateški već nije prepoznato.

Zahtjevi pod tačkom 9, koji se tiču definisane mjere osnivanja Instituta za razvoj Crne Gore, Crnogorske razvojne banke i jednočlanog akcionarskog društva u državnom vlasništvu "Industrija Crne Gore" AD(tri prva bulita) nijesu prihvatljivi. Dodatno, u ovom stavu definiše se potreba za raskidanjem protivzakonitih koncesionih ugovora, definisanjem strategije i akcionih planova reindustrijalizacije i sačinjavanje studija i planova revitalizacije i dugoročne održivosti strateških oblasti prerađivačke industrije, što je, takođe, neprihvatljivo iz razloga neopravdanosti ili usled činjenice da se aktivno odvijaju procesi usmjereni ka razvoju svih segmenata industrijskog sektora (preostalih 7 podtačaka).

Formiranje Instituta za razvoj Crne Gore upitno je iz razloga njegove opravdanosti, ukoliko imamo u vidu da, u domenu razvoja, u okviru svojih nadležnosti, djeluju brojne institucije poput Ministarstva ekonomije, Ministarstva nauke, Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, Ministarstva finansija, Sekretarijat za razvojne projekte i ostale državne institucije, instituti, brojna privredna udruženja i poslovne asocijacije, koji aktivno sarađuju u cilju stvaranja uslova za održivi ekonomski razvoj.

Ideja o formiranju Crnogorske razvojne banke, djelimično je, u skladu sa zakonskim propisima, pretočena kroz rad Investiciono-razvojnog fonda CG. Fond posluje u cilju podrške ekonomske politike Vlade Crne Gore i podsticanja ubrzanog privrednog razvoja Crne Gore, dinamiziranja rasta mikro, malih, srednjih i velikih privrednih subjekata, ravnomjernijeg regionalnog razvoja, konkurentnosti i likvidnosti privrednih subjekata, proizvodnje i usluga orijentisanih prema izvozu, proizvodnje kojom se smanjuje uvozna zavisnost, finansiranja infrastrukturnih projekata, projekata vodosnabdijevanja, tretmana

otpadnih voda i zaštite životne sredine, efikasnog sprovođenja i okončanja procesa privatizacije prodajom kapitala stečenog u procesu svojinske i upravljačke transformacije, kao i podsticanja finansiranja drugih projekata od lokalnog, regionalnog i državnog značaja.

Nadalje, sljedećom podtačkom definisano je raskidanje protivzakonitih koncesionih ugovora i zabrana izvoza boksita, rude i prirodnih dobara, što nije prihvatljivo jer se vrši redovni monitoring realizacije potpisanih ugovora.

U kontekstu narednih podtačaka i potrebe za izradom strategije i akcionih planova reindustrijalizacije Crne Gore, kao i potrebe za izradom studija i akcionih planova revitalizacije i dugoročne održivosti aluminijske industrije, industrije čelika, industrije prerade drveta, prehrambene industrije i građevinske industrije, ističemo sledeće:

- Industrijska politika Crne Gore koncipirana je kao politika „glavnog usmjerenja“ relevantnih politika usmerenih ka “reindustrijalizaciji”, odnosno uspostavljanju moderne industrije, kao pokretača sveukupnog ekonomskog razvoja. Dakle, u okviru dokumenta Industrijska politika do kraja 2020. godine aktivno se razrađivala potreba za reindustrijalizacijom, pri čemu su se jasno definisali pravci koji vode ka jačanju sektora industrije.
- Svi sektori za koje se posebno traži izrada studija i akcionih planova veoma detaljno su razrađeni kako unutar pomenutog dokumenta tako i pojedinačnih sektorskih strategija.
- U domenu metalne industrije (aluminijska i industrija čelika), definisano je da je raspoložive resurse potrebno usmjeriti ka tehnološkoj modernizaciji i podsticanju energetske efikasnosti i boljim performansama u zaštiti životne sredine.
- Kod industrije prerade hrane i drvne industrije, uz konstataciju da se u ovoj oblasti raspolaže sa značajnim neiskorišćenim resursima (poljoprivredno zemljište i šumski resursi) i potencijalima za održivi ekonomski rast i razvoj, potrebno je podsticati ulaganja u više faze prerade i poboljšanje kvaliteta prehrambenih proizvoda kroz implementaciju standarda bezbjednosti hrane, fitosanitarnih i sanitarnih standarda, dok u domenu drvne industrije potrebna je primjena pune implementacije regulatornih mehanizama u oblasti prometa drvetom sa krajnjim ciljem povećanja stepena finalne prerade.
- U oblasti rudarstva kroz realizaciju ugovora o koncesiji za eksploataciju mineralnih sirovina biće omogućeno dalje povećanje obima proizvodnje i veće iskorišćenosti mineralnih sirovina u industrijskom lancu vrijednosti.
- U oblasti građevinarstva konstatuje se da su u nedovoljnoj mjeri iskorišćeni raspoloživi prirodni potencijali (drvna masa, mineralni resursi, kamen, rudna bogatstva), pri čemu postoji mogućnost poboljšanja kvaliteta gradnje, uz činjenicu da razvoj turizma u velikoj mjeri može uticati na razvoj građevinarstva.
- Implementacijom raznovrsnih nacionalnih programa podrške za razvoj preduzetništva, MSP i industrije u svim segmentima, podsticaja za direktne investicije, razvoj biznis zona (nacionalnih i lokalnih), podsticajima u oblasti agroindustrije, poreskim olakšicama u turizmu, energetici i dr. u kombinaciji sa mjerama i programima u oblasti tržišta rada, obrazovanja, nauke a potpomognuto sa raspoloživim sredstvima iz programa EU, IPA sredstava i drugih donatorskih programa, očekivanja su da će se stvoriti uslovi za realizaciju strateških ciljeva Industrijske politike do 2020. godine, odnosno povećanje konkurentnosti crnogorske ekonomije.
- Za sprovođenje Akcionog plana Industrijske politike u 2016. bilo je predviđeno sprovođenje preko 55 različitih aktivnosti uz obezbijeđenih 268.532.425 €, uz dominantna ulaganja iz javnog sektora 130.766.000€ i privatnog sektora 116.185.000 €, kao i iz nacionalnog budžeta 16.719.925 €. Realizovana ulaganja u 2016. god. su na nivou 213.462.247 €, što u odnosu na planirana ulaganja predstavlja 79,5% realizacije Akcionog plana.

- Za sprovođenje Akcionog plana u 2017. bilo je predviđeno sprovođenje preko 60 različitih različitih aktivnosti i obezbijeđeno, ukupno, 289.626.098 €, uz dominantno ulaganje iz javnog sektora 170.273.308 €, privatnog sektora 97.025.027 € i nacionalnog budžeta opredijeljenih 17.440.138 €. Realizovana ulaganja u 2017. god. su na nivou 217.588.460 €, što u odnosu na planirana ulaganja predstavlja 75,12% realizacije Akcionog plana.
- Za sprovođenje Akcionog plana Industrijske politike u 2018. predviđena je realizacija 63 različitih aktivnosti i obezbijeđeno 276.319.411€.

Zaključak: Ocjenjuje se da Predlog rezolucije o reindustrializaciji ne donosi nikakve novine i da je nepotreban u okolnostima kada postoji strateški dokument koji je Vlada Crne Gore utvrdila sredinom 2016.g. i kada se sinhronizovanim aktivnostima institucija javnog sektora i relevantnih asocijacija privatnog sektora intenzivno radi na implementaciji aktivnosti definisanih Industrijskom politikom Crne Gore do 2020.g. Dodatno je započet i proces usklađivanja sa najnovijim preporukama iz Saopštenja EK, sa fokusom na rast investicija u nove tehnologije, inovacijama, stvaranju preduslova za široku digitalizaciju privrede, internacionalizaciju i tranziciju ka niskokarbonskoj i cirkularnoj ekonomiji. Predlog rezolucije definiše gotovo sve aktivnosti koje su već prepoznate i razrađene industrijskom politikom, koja osim analize samog stanja u oblasti industrije definiše rješenja i utvrđuje prioritete djelovanja i pravce daljeg razvoja., a dodatno kroz mehanizam godišnjih akcionih planova za implementaciju obezbjeđuje kontinuirani monitoring i evaluaciju cjelokupnog procesa realizacije industrijske politike. U tom kontekstu je jasno utvrđeno da u cilju povećanja konkurentnosti i produktivnosti, transformacija industrije treba biti zasnovana na značajnim investicijama u prerađivačku industriju usmjerenu ka višim fazama prerade, znanju i vještinama i istraživanju i razvoju, i u pravcu privlačenja stranih i podsticanja domaćih investicija je potrebno zajednički djelovati na svim nivoima vlasti.

Konačno, prema postojećoj praksi u regionu i u svijetu, strateški pravci razvoja i ciljevi industrijske politike za određeni vremenski period utvrđuju se od strane donosioca političkih odluka u državi, što je urađeno i kod nas, pri čemu svakako moramo imati u vidu nužne pretpostavke stabilnog političkog ambijenta i neophodan kapital koji će uz postojeće programske inicijative efektivirati povećanjem učešća industrije u BDP.

Polazeći od navedenog, Ministarstvo ekonomije predlaže Vladi Crne Gore da ne prihvati Predlog rezolucije o reindustrializaciji Crne Gore.

MINISTARKA

Dragica Sekulić